
Virus hudbu neumlčí. Orchester UK cvičí na lepší časy

Virus hudbu neumlčí. Orchester UK cvičí na lepší časy

Hrozba nemoci COVID-19 změnila akademický život, ale ten neutichá. Vlastně doslova! Byť hudebníci Orchestru a Sboru UK, které těší veřejné vystupování, musí prozatím jen cvičit na dálku, nepřestávají plánovat znělejší budoucnost. „Jak sbor, tak orchestr se mnou pokračují ve zkouškách, avšak trochu jinou formou než v minulosti,“ říká magazínu iForum šéfdirigent **Haig Utidjian**. Britského muzikologa arménského původu, jenž je členem akademické obce Filozofické fakulty UK, těší čerstvé ocenění. Český soubor byl totiž organizací European Network of University Orchestras (ENUO) představen jako [orchestr měsíce dubna](#).

Co pro vás dubnová prezentace v síti ENUO znamená? Jak zmíněná organizace vybírá ty vysokoškolské orchestry, jež na svých stránkách obsáhle představuje?

ENUO je síť více než 120 evropských univerzitních orchestrů a jsem hrdý, že Orchester UK se do této sítě zapojil hned v jejich začátcích. V té době jsme již měli za sebou velmi vydařené a inspirativní společné koncerty se spřátelenými univerzitními orchestry z Exeteru, Štrasburku, Kodaně a Kolína nad Rýnem. Porovnat své zkušenosti a propojit síly je prospěšné pro veškeré strany. Navíc se náš soubor chlubí rostoucím počtem členů z programu Erasmus.

Pozvánku ENUO prezentovat náš orchestr jsem přijal bez váhání – je to pro nás velká čest. Je skvělé mít možnost představit naši práci, náš soubor a naši univerzitu širším kruhům. Zvláště v době koronavirové krize, kdy orchestry nemohou zkoušet a uskutečňovat své plány, bylo o to důležitější se takto vzájemně inspirovat a povzbuzovat. A musím přiznat, že při přípravě textu pro ENUO, výběru fotek a poslechu video ukázek jsem se sám cítil povzbuzen a mile překvapen. V normálních dobách stále tlačím, aby orchestr dělal pokrok a překonával nové výzvy, a málokdy jsem se dosud zastavil a bilancoval. V neposlední řadě se domnívám, že zviditelnit se a podpořit dobré jméno Univerzity Karlovy mezinárodně může být v těchto nelehkých dobách důležitější pro naše přežití než kdykoliv jindy...

Koncertům, žel, doba nepřeje. Kolik akcí jste museli zrušit či odložit?

Veškeré plány v tomto semestru postupně odpadly. Dosud jsme zrušili pět koncertů – například celo-beethovenovský koncert k oslavě 250 let výročí Beethovenova narození ve Velké aule Karolina plánovaný na 29. dubna; na programu byly Coriolan Overture, Romance pro housle in F a Mše in C, na kterou jsme měli i skvělý tým sólistů. Zrušit jsme museli i náš celovečerní program věnovaný severské hudbě v Českém muzeu hudby plánovaný na 11. května, zahrnující Nielsenovu ouverturu Helios, jeho nádhernou sekulární kantátu Světen (což by byla česká premiéra) a Sibeliovu 3. symfonii.

Jak Orchester a Sbor UK v současnosti nacvičuje, jste spolu s kolegy v kontaktu přes Zoom, YouTube a podobně – jde to u hudby vůbec nějak cvičit on-line?

Nemohouce se shromáždit fyzicky, propojujeme se elektronicky – ovšem bez možnosti se synchronizovat. Navíc ty obvyklé platformy se snaží odfiltrovat zvuky nástrojů v domněnce, že je to nežádoucí hluk... Bylo tudíž nutné vymyslet jiné způsoby, jak dále pracovat. Proto využíváme kombinaci Zoomu – umožňujícímu hromadný a interaktivní kontakt – s livestreamem, díky němuž mohu hrát na klavír konkrétní ukázky z partitury. Jak sbor, tak orchestr se mnou pokračují v týdenních zkouškách, avšak trochu jinou formou než v minulosti. Se sborem začínáme rozezpíváním, které vedu, čekaje, aby naši členové opakovali to, co dělám... Pak začínáme důkladně cvičit konkrétní pasáže s klavírním doprovodem, dohromady a po hlasech – zpěváci ovšem mají vypnuté mikrofony. Zpětnou vazbu dostávám přes komentáře.

Jako zpestření diskutujeme o odlišných interpretativních tradicích a také se snažíme společně využívat a analyzovat nahrávky. Například minulý týden jsem prezentoval sboru tři různá zhudebnění anglické elizabetské básně *Drop, drop, slow tears* od skladatelů Orlando Gibbonse, Kennetha Leightona a Williama Waltona. Pak jsem dal členům prostor, aby řekli, proč je oslovuje jedna verze více nežli druhá, jakou verzi by preferovali, abychom se naučili až budeme opět moci zkoušet... Je to neobvyklé, neboť za normálních okolností zkoušíme rychle, intenzivně a účinně, a tudíž nezbývá čas na podobné diskuze během zkoušky. Musím říci, že mi imponovalo, jak přesvědčivě se mohl a uměl každý člen vyjádřit o hudbě.

Musí to být pro sborové muzikanty prazvláštní zkušenost... Co ještě řešíte?

Orchestra jsem neformálně prezentoval informace o Nielsenově skladbě *Svnen*, na níž pracujeme: přečetl jsem překlad zpívaného textu, přeložil jsem jim ukázky ze skladatelova dopisu, v němž si stěžoval na pomalý pokrok s kompozicí, a kritiky prvních provedení díla; jeden kritik označil dílo jako „perverzní“ a „kakofonické“. Příští týden bude mluvit naše finská koncertní mistryně o svém osobním vztahu se symfonií Jeana Sibelie, kterou zná intimně od svého dětství. Osobní pohled pomáhá, aby pak technická práce nepůsobila příliš suše.

Ve spolupráci s vedoucími sekcí také dávám technické tipy k obtížným pasážím, aby muzikanti mohli cíleně cvičit a hlavně aby neztratili motivaci. Prioritou je, aby hudebníci zůstali v kontaktu se svými nástroji, se svou vlastní muzikálností, se skladbami, které připravujeme, a také se svými kolegy a se mnou. Naše první virtuální sezení bylo klíčové. Několik hráčů se předtím vyjádřilo skepticky, zdali by něco takového mohlo být užitečné, ale zjistili jsme, že to může být naopak nesmírně zábavné, motivující, povzbuzující a inspirativní. Všichni jsme měli pocit, že nám toto online pracovní setkání zvedlo náladu – a to i navzdory tomu, že mnoho z našich hráčů již mělo za sebou celý den přednášek u svých počítačů.

A jak vám, jako šéfdirigentovi, chybí živý kontakt s umělci?

Mně osobně společné muzicírování se sborem i s orchestrem chybí moc; a nejsem sám. Nevíme, kdy budeme moci opět koncertovat, ale o to důležitější je, abychom zůstali ve formě a dobré připravenosti. Jakožto dirigentovi a aktivnímu muzikologovi mi činí radost hovořit o hudbě a odůvodnit, proč si myslím, že ta či ona skladba má tak silný efekt, zejména, když ji hrajeme a zpíváme určitým způsobem. Jsem přesvědčen, že je vždy užitečné dozvědět se o historickém pozadí skladeb. Především bych však řekl, že se nejen snažím udržovat sbor a orchestr v dobré kondici, nýbrž dokonce proměnit současná omezení do kreativní výhody.

Kdy očekáváte možnost živých vystoupení? Co chystáte?

Již víme, že koncerty v tomto semestru odpadají. Plánovány jsou velké koncerty pro univerzitu a Hlávkovu nadaci 17. listopadu v aule Karolina, vánoční charitativní koncerty pro Akademickou farnost Nejsvětějšího Salvátora i pro univerzitu, dva vánoční koncerty v Rytířském sálu na Karlštejně a další koncert v Charvátově sálu na III. interní klinice 1. lékařské fakulty UK. Je těžko odhadnout, jaká bude situace, ale sledujeme vývoj v ČR a jinde v Evropě. Je možné, že po nějakou dobu bude možné koncertovat pouze v menších počtech a v prázdných auditoriích.

Naštěstí existuje mnoho skladeb pro větší komorní soubory – třeba nádherná díla jako Siegfriedova idyla od Wagnera, Poulencův Bestiář, nonety od Roussela a další. Tato díla znám velice dobře, neboť jsem několik let vedl menší soubor ve Velké Británii (The Ensemble Duparc), a navíc naši muzikanti jsou velice přizpůsobiví, nápadiť a tolerantní. Nicméně bych preferoval spolupracovat s celým orchestrem a sborem, aniž by byl kdokoliv vynechán, a dokonce se sborem a orchestrem v kombinaci.

Nahradíte nějak zrušená vystoupení? Plánujete to?

Bylo by skvělé, kdybychom mohli, byť opožděně, během příštích dvou semestrů uskutečnit i ty programy, které byly plánovány pro tento duben a květen. Nevíme však, jaké budou okolnosti, a všichni chápou, že bezpečí a zdraví našich členů i milých posluchačů a jejich blízkých musí být samozřejmě na prvním místě. Do té doby musíme společně udržovat naše síly a kultivovat je jinak, dle možností a jak dlouho bude potřeba.

Naše činnost by nebyla vůbec možná bez podpory rektorátu Univerzity Karlovy a Hlávkovy nadace. Jsme jim velice vděční a věříme, že budou chtít i nadále obohacovat kulturní život akademické obce naší hudbou – a to i v těchto nejistých a obtížných dobách.

Můžete více představit vaše „těleso“? Kolik umělců soubor Univerzity Karlovy nyní čítá, případně z jakých součástí UK se hráči rekrutují a jak nabíráte nové členy?

Počet členů sboru se obvykle pohybuje mezi 35 a 50 členy, v orchestru – to se velmi liší dle repertoáru – mezi 35 a 75. Máme členy či čerstvé absolventy z téměř všech fakult Univerzity Karlovy, nejčastěji z filozofické, přírodovědecké, matematicko-fyzikální fakulty, z fakulty humanitních studií a také z lékařských fakult. Máme také velmi slušný a neustále rostoucí počet „erasmáků“: každý evropský student o nás dostává informace před tím, než dorazí do Prahy. Jejich přítomnost nás nesmírně inspiruje a kulturně obohacuje; oni si zároveň cení nejen naší hudby, nýbrž

také vřelé, nadšené a přátelské atmosféry. Jedinou nevýhodou je, že nás na konci semestru zase opouštějí...

Nicméně jsem zpozoroval, že po návratu domů nás doporučují spolužákům, čímž získáváme další vlny nových členů. Troufám si říci, že takto dokážeme jistou měrou přispět dobrému jménu naší alma mater, ba dokonce i pomoci lákat další zahraniční studenty na UK, což mne velice těší. Bohatý a pestrý kulturní život studentů na naší univerzitě je důležitou součástí české tradice a hraje zde velmi kladnou roli.

A jakou nám doporučíte - v nynějším trudném období - hudbu ku poslechu?

Sám jsem zjistil, že mi poslední dobou během izolace velmi dávají sílu symfonie Jeana Sibelia a Carla Nielsena. Velice povznášející jsou Beethovenovy a Brahmsovy symfonie – doporučuji nahrávky italského dirigenta Carlo Maria Giuliniho, zejména jeho pozdější interpretace. U Mahlerových symfonií a děl francouzských skladatelů Debussyho a Ravela si zase užívám nahrávky na Deutsche Grammophon Pierra Bouleze. U sborových děl Monteverdiho a Bacha, jsou mými oblíbenými interpretace švýcarského dirigenta Michela Corboze. Samozřejmě každý si musí vybrat skladby dle nálady daného momentu.

Studentské muzicírování samozřejmě nemůžeme porovnávat s úžasnými profesionálními nahrávkami, ale ty studentské mají obrovskou vřelost, nadšení a atmosféru! Máme velký archiv nahrávek a dovolil bych si pro čtenáře uvést ty nejzajímavější. Na YouTube máme vlastní kanál Chorus and Orchestra of Charles University in Prague. A ti, kteří by se chtěli přidat příští semestr coby aktivní účinkující, najdou aktuální informace na našich stránkách sboraorchestruk.cz a mohou nás kontaktovat přes email na info@sboraorchestruk.cz.

Haig Utidjian, Ph.D.

Britský dirigent, muzikolog a filolog arménskému původu. Studoval na univerzitách v Sussexu, Londýně a Cambridge, jako dirigent absolvoval v roce 1995 na Guildhall School of Music and Drama v Londýně. Pro svůj velký zájem o českou hudbu byl pozván Jiřím Bělohlávkem na roční stáž na pražskou AMU, od té doby se intenzivně věnuje propagaci české hudby ve světě. Řadu let byl šéfdirigentem Komorního orchestru Sussexu, a na Cambridge University uměleckým šéfem komorního sboru a šéfdirigentem symfonického orchestru. V květnu 2001 přijal nabídku ujmout se vedení nově založeného oficiálního Orchestru a Sboru UK a vytvořil soubor mezinárodní kvality.